

۱۶) فهرست بسامدی هر غزل به صورت جداگانه آمده، یعنی تمامی کلمات و عناصر دستوری موجود در هر شعر به ترتیب از بالاترین تا پایین‌ترین بسامد مرتب گردیده است.

به نظر اینجانب طرح حاضر با توجه به فواید عملی آن در پیشبرد و ارتقای سطح پژوهش و همچنین کمک شایانی که به بهسازی متدولوژی تحقیق می‌تواند کرد، دریغ است که مهجور و بلااستفاده بماند یا نهایتاً بهره‌گیری از آن به شماری محدود از اهل ادب محدود شود. به خصوص که رهبر طرح، پروفیسور زیبولی، در نامه پیشگفته اظهار داشته بود که چیزی در حدود ۶۰ نسخه از رشته تألیفات مربوط به این طرح را برای هموطنان علاقه‌مند ما به ایران خواهند فرستاد، با قید این که تعداد علاقه‌مندان مسلماً بیش از این نخواهد بود. البته با توجه به خالی بودن زمینه این گونه پژوهشها احتمال می‌رود که تعداد پژوهندگان سبک‌شناسی و دست‌اندرکاران نیازمند به این نوع منابع مبنایی بیش از اینها باشد، و لذا در صورتی که اطلاعات لازم و کافی از چگونگی طرح و طرق استفاده از آن در اختیار تشنگان این وادی قرار گیرد، شاید تخمین مذکور دقیق نباشد؛ بنابراین در اینجا به مجریان طرح پیشنهاد می‌کنم که برای گسترش هر چه بیشتر حاصل زحمات خودشان جزوه‌ای کوچک به زبان فارسی حاوی آگاهیهای لازم درباره طرح و طرز استفاده از آن انتشار دهند تا آن دسته از دست‌اندرکاران زبان و ادب فارسی که کمتر با زبان انگلیسی آشنایی دارند از وجود این طرح آگاه و به بهره‌گیری از آن انگیزه شوند.

در خاتمه جا دارد که وزارت ارشاد اسلامی به منظور ادامه کوششهای محققان ایتالیایی و نشر و گسترش حاصل آن در داخل کشور اولاً ترتیبی دهد که از کارهای منتشره به دست ایشان نسخه‌هایی به تعداد کافی برای استفاده کتابخانه‌ها و افراد ذی‌علاقه در سراسر کشور توزیع گردد؛ ثانیاً از آن‌جا که ممکن است استفاده از صورت فعلی این رشته تألیفات با توجه به آوانویسی و ترتیب الفبای لاتینی برای پژوهندگان ایرانی تا حدودی دشوار باشد، با تقبل زحمتی، که در برابر آن دوستان ایتالیایی ناچیز خواهد بود و مثلاً به عنوان یک طرح پژوهشی سخت مفید، راهنمایی کامل، شامل تمامی اطلاعات لازم در باب روش کار در سبک‌شناسی، همراه با نمونه‌ای حتی محدود از شیوه استخراج مواد بر مبنای یکی از متون فارسی، بسامدگیری، تهیه جداول حاوی درصدگیری‌های لازم برای استنتاجات مربوطه و سایر ملزومات آن تهیه و میان علاقه‌مندان منتظر توزیع کنند، تا چنان نشود که این کوشش و خدمت بزرگ فارسی‌دانان غیر ایرانی در مملکت ما بلااستفاده و بی‌دنباله بماند و ما همچنان جامانده از قافله پژوهشهای روشمندان جدید.

نظر اجمالی به

چند کتاب چاپ خارج

روایت تاجیک داستانهای کوتاه ایرانی

Hikoiahoi Eron, Navisandagani Mouasiri, Ibarat ae do cild, Došanbe, Adib, 1988- 1989, 336+331 p.

داستانهای ایرانی از نویسندگان معاصر، در دو جلد، دوشنبه [تاجیکستان]، انتشارات ادیب، ۱۹۸۸ و ۱۹۸۹، ۳۳۶+۳۳۱ ص.

چنانکه در مقدمه کتاب آمده است پاره‌ای از کسانی که درباره ادبیات معاصر ایران تحقیق کرده‌اند علی‌اکبر دهخدا را بنیادگذار داستان کوتاه در ادبیات امروز ایران می‌دانند. البته ساده‌نویسی در عصر قاجار به همت نویسندگانی چون قائم‌مقام فراهانی، سپهر، رضاقلیخان هدایت، شیخ احمد روحی، ملک‌خان، طالبوف، مراغه‌ای، میرزا آقاخان کرمانی، میرزا حبیب اصفهانی آغاز شد اما توسط دهخدا و اسلافش به کمال رسید و به دست محمدعلی جمالزاده شکل تازه به خود گرفت. «فارسی شکر است» جمالزاده اولین داستان کوتاه در ادبیات معاصر فارسی است که در آن نویسنده هم پاکیزگی و یگانگی زبان ملی را مورد توجه قرار داده و هم از بیعدالتی و هرج و مرج نکوهش کرده است. اما دوره سلطنت رضاشاه که «همچون دوره سیاه تاریخ ایران معروف است، برای اهل ادب و برای رواج علم و هنر خیلی نامساعد بود. هر گونه آزاداندیشی و آزادی بیان و رویه دموکراسی مورد تعقیب نیروهای ارتجاعی... قرار می‌گرفت... و ادیبان پیشرو کشور، میرزاده عشقی، فرخی یزدی، بهار، بزرگ علوی و امثال اینها گرفتار شکنجه و اسارت شدند». در عین حال «صادق هدایت توانست بر ضد سیاست تعصب‌آمیز و ستمکارانه دولت و بیسامانی کشور... به مبارزه برخیزد» او یک «حکایه‌نویس برجسته است... که از بی‌سرانجامی وطن، و فقر و بینوایی ملت

پیوسته ناراحت» است.

نویسندگان دیگر روش جمالزاده و هدایت را در داستان نویسی دنبال کردند و آثار عمدہ پدید آوردند. غالب آثار این نویسندگان در شوروی ترجمہ و چاپ شدہ است. اما در تاجیکستان کہ زبان مردمش فارسی است تاکنون کمتر نام و نشانی از نویسندگان معاصر ایران ذکر شدہ است. بہ همین جہت فراہم آوردندگان دو جلد کتاب حاضر آثار غالب این نویسندگان را بہ زبان فارسی تاجیک و بہ خط روسی در آورده اند تا خوانندگان تاجیک با ادبیات معاصر فارسی آشنایی بیابند. نام این نویسندگان و عنوان برخی از قصہ‌هایشان بہ این شرح است:

● جلد یکم:

- علی اکبر دہخدا (ص ۱۴ تا ۳۷): چرند و پرند،
- سید محمد علی جمالزادہ (۳۸ تا ۹۶): فارسی شکر است،...
- سعید نفیسی (۹۷ تا ۱۲۳): راہ آدم شدن،...
- صادق ہدایت (۱۲۴ تا ۱۷۲): داش آکل، آبیچی خانم،...
- بزرگ علوی (۱۷۳ تا ۲۲۳): گیلہ مرد،...
- محمد حجازی (۲۲۴ تا ۲۸۲): مناجات،...
- محمود اعتمادزادہ (بہ آذین) (۲۸۳ تا ۳۰۲): زیر سقف آسمان،...

- جواد فاضل (۳۰۳ تا ۳۲۸):...

● جلد دوم:

- صادق چوبک (۳ تا ۲۵): اسب چوبی، دوست،...
- جلال آل احمد (۲۶ تا ۸۸): زن زیادی، شوہر آمریکایی،...
- غلامحسین ساعدی (۸۹ تا ۱۱۹)،
- رسول پرویزی (۱۲۰ تا ۱۳۱)،
- فریدون تنکابنی (۱۳۲ تا ۱۶۷)،
- سیمین دانشور (۱۶۸ تا ۲۱۲)،
- جمال میرصادقی (۲۱۳ تا ۲۵۱)،
- خسرو شاہانی (۲۵۲ تا ۲۸۰)،
- صمد بہرنگی (۲۸۱ تا ۲۹۶)،
- نادر ابراہیمی (۲۹۷ تا ۳۲۵).

فراہم آوردندگان این کتاب مقدمہ‌ای در دوازده صفحہ در ابتدای جلد اول دربارہ ادبیات معاصر فارسی آورده اند. این مقدمہ را آقای میرزا ملا احمد بہ خط فارسی در آورده و ماشین کرده و برای نشر دانش فرستادہ است. خلاصہ‌ای از شرح احوال نویسندگان نیز در پایان ہر جلد آمدہ است.

راہزنی اعراب در «خلیج فارس»

Al-QASIMI, Sultan Muhammad. *The Myth of Arab Piracy in the Gulf*, London, Routledge, 1988, 244 p., 20 photos.

سلطان محمد القاسمی. افسانہ راہزنیهای اعراب در خلیج فارس. لندن. انتشارات راتلج. ۱۹۸۸. ۲۴۴ ص، ۲۰ تصویر.

انگلیسیها از اوایل قرن یازدہم ہجری بہ خلیج فارس راہ یافتند و در اواخر این قرن بہ صورت قدرت فائق بر آنجا دست انداختند و چیرگی خود را گسترش دادند. بہانہ ایشان برای دست اندازی و سلطہ یابی، راہزنی دریایی اعراب و ناامنی در آبہای خلیج فارس بود.

نویسنده کتاب حاضر کوشیدہ است تا این اتہام را رفع کند و نشان دہد کہ موضوع «خطر راہزنی و ناامنی» اصلا صحت نداشتہ و گردانندگان شرکت ہند شرقی آن را جعل کردہ بودند تا بہانہ‌ای برای نفوذ در خلیج فارس بیابند و منافع بازرگانی خود را افزایش دہند. ہدف ایشان از میان بردن رقابت کشتیرانی دریانوردان بومی بود کہ بہ ہندوستان رفت و آمد می کردند. عمدہ دریانوردان آن روزگار «غواصان» بودند و بہ همین نام شہرت یافته اند. اما چون شرکت ہند شرقی ناو جنگی برای درہم شکستن ناوگان آنان نداشت، بر آن شد تا دولت انگلیس را وادارد تا نیروی دریایی جنگی خود را وارد معرکہ کند و بہ کمک آن ادارہ دریانوردی در خلیج فارس را در دست خود بگیرد. شرکت ہند شرقی برای نیل بہ این مقصود دست بہ تحریف اخبار و جعل اطلاعات زد و سرانجام دولت انگلیس را متقاعد کرد کہ غواصان دزد دریایی ہستند و امنیت بازرگانی را در آبہای اقیانوس ہند و دریای عمان بہ خطر انداختہ اند. این فعالیت دشمنانہ چندان ادامہ یافت تا سرانجام انگلیس در سالہای ۱۲۲۵ تا ۱۲۲۷ هـ. ق. رأس الخیمہ را اشغال و تصرف کرد و غواصان را برای ہمیشہ از میان برداشت. کتاب حاضر حاصل تحقیق و وارسی دقیق و منظم بایگانہای بمبئی و اسناد قدیمی شرکت ہند شرقی است و روشنایی تازہ‌ای بر یکی از دورانہای تاریک یکی از حساسترین مناطق جہان می اندازد و پردہ از اسرار شرکت ہند شرقی کہ در دوران استعمار انگلیس با نیرنگ و خدعہ بر ہندوستان و منطقہ خلیج فارس چیرہ

باز هم بنیادگرایی اسلامی

AHMAD, Amin Husayn et alia. *Le défi du fondamentalisme islamique*, Genève, Laber et Fides, 1988, 115p.

حسین امین احمد و همکاران. ستیز بنیادگرایی اسلامی. ژنو. لابر+فید. ۱۹۸۸. ۱۱۵ص.

این کتاب از چند مقاله فراهم آمده که نویسندگان آنها عبارتند از: حسین احمد امین، دو اپالزا، ژنه کان، سیمون ژارگی، سی. کلر، ا. مطهری، اس. نائف و... که همگی از کارشناسان جهان غرب و جهان اسلام هستند.

بدیهی است که میان نویسندگان اختلاف رأی و سلیقه وجود دارد اما کوشش همه ایشان معطوف به این است که پدیده مذهبی بی را که در سالهای اخیر پیدا شده است و اسلام رزمنده امروز نماینده و معرف آن است، بشناسند و توضیح بدهند. در واقع دو عالم متفاوت یعنی مسیحیت و اسلام که در طی پانزده قرن رود روی یکدیگر بودند امروزه هر دو رود روی پدیده بازگشت به دین ناب و خصلت رزمندگی آن هستند زیرا که حرکت اسلامی سالهای اخیر به عالم اسلام محدود نمانده و موجب بروز یک حرکت عمومی مذهبی در جهان شده است.

کاخ سفارت ایتالیا در تهران

PIEMONTESE, Angelo Michele (ed), *The Italian Embassy in Tehran*, Padova (Italy), Sezione Culturale dell' Ambasciata d'Italia in Iran, 1990, 80p., illustr.

تهران قدیم، مخصوصاً قسمتهای شمالی آن از دیر باز پوشیده از باغ بوده است. این باغها که غالباً به بزرگان دربار و دولت تعلق داشتند، پس از آنکه تهران بزرگ شد، در داخل شهر قرار گرفتند و اندک اندک، بخصوص در دوره پهلوی از باغ به اماکن مسکونی تبدیل شدند. اما آن دسته از باغها که در تصرف خانواده‌های مرفه و یا سفارتخانه‌های خارجی بودند کمابیش از گزند ویرانی و «بساز و بفروشی» در امان ماندند که باغهای سفارت ایتالیا از آن جمله است.

یکی از رجال دوره مظفرالدین شاه به نام حاج عبدالله قراگزلو، که حاج امیر نظام لقب داشت، هنگام مرگ سه باغ در تهران برای سه پسر خود به ارث گذاشت. یکی از این سه پسر حسینقلی خان قراگزلو نام داشت که در ۱۳۰۴ ش. باغ و استخر و ساختمان بیرونی و حق آبه قنات باغ را به سفارت ایتالیا فروخت. این باغ و استخر بزرگ آن در سمت غربی خیابان حسن آباد

شد، بر می دارد.

نویسنده کتاب که حاکم شارجه و فارغ التحصیل دوره دکتری تاریخ از دانشگاه انگیزی «اکستر» است با تحقیق جدی و عمیق خود توانسته است گوشه‌های تاریک بخشی از تاریخ منطقه را روشن کند و به کمک اسناد و مدارک مسلم کتاب خود را به صورت ادعانه‌ای علیه سلطه‌جویی انگلیس در آورد. یک کتاب شناسی انتقادی، که البته مورد استناد مؤلف بوده است، به ارزش کتاب افزوده است.

جنگ پایان یافته افغانستان

BRIGOT, André et Olivier Roy. *The War in Afghanistan*, New York/ London/ Sydney/ Tokyo, éd. Harvester, 1988, 157 p.

آندره بریگو (و اولیویو یه روتا. جنگ در افغانستان. نیویورک/ لندن/ سیدنی/ توکیو. انتشارات هاروستر. ۱۹۸۸. ۱۵۷ص.

کتاب حاضر گزارشی است از چگونگی مداخله نظامی شوروی در افغانستان و وضعیت جنگی آنجا و چگونگی مقاومت نیروهای مجاهد و مسائل مرتبط با مداخله و جنگ و مقاومت. علاوه بر این بررسی بنیادها و ساختارهای اجتماعی و سیاسی نهضتهای مقاومت و سیاست شوروی و عوارض و آثار بین‌المللی این بحران هم از نظر مؤلفان دور نمانده است.

به این ترتیب، با آنکه نیروهای شوروی افغانستان را ترك کرده‌اند، کتاب حاضر به سبب اشتغال بر اطلاعات دقیق و عمیق کمک عمده‌ای به فهم مسائل افغانستان، اوضاع سیاسی منطقه، سیاست خارجی شوروی و چگونگی سربر آوردن نیروهای اسلامی در برابر نیروی مهاجم می‌کند.

نویسندگان کتاب از کارشناسان خبره و صاحب نظر و نامدار در مسائل افغانستان به شمار می‌روند و توانسته‌اند با برخورداری از کمک يك مؤسسه که کارش کمک دارویی به جهان سوم است به افغانستان بروند و در محل به تحقیق بپردازند. از اولیویو یه روتا قبلاً کتابی با عنوان اسلام و مقاومت در افغانستان (دانشگاه کیمبریج، ۱۹۸۶) چاپ شده است.

گنجینه‌هایی از معماری و هنر ایران دوره قاجار را در دل خود نهفته دارد.

تصوف و روان‌شناسی

Mortazavi, Djamchid. *Soufisme et psychologie*, Monaco, Ed. du Rocher, 1989, 255 p.

جمشید مرتضوی. *تصوف و روان‌شناسی*، موناکو، انتشارات روش، ۱۹۸۹، ۲۵۵ ص.

نویسنده کتاب دکتر ادبیات و استاد سابق دانشگاه تبریز است. آثار او بیشتر درباره تصوف، مشایخ متصوفه و نمادگرایی در ایران است. کتاب حاضر را با اشاره به چند مفهوم اساسی در تصوف و عرفان اسلامی، زندگی معنوی و اتحاد با خدا آغاز می‌کند. پس از آن به موضوع اصلی کتاب می‌پردازد یعنی روان‌شناسی، خودکاوی انسان معنوی که می‌کوشد خود را از بدیها و نقیصه‌ها برهاند و از خمیره ذهنی بیرون رود و به فنا برسد. روشنی و رهایی روح مستلزم شناخت خود است. لذا نویسنده مسائل مربوط به بیماریهای ذهنی را مطرح می‌کند و به بررسی مفاهیم مربوط به ناخودآگاهی می‌پردازد.

روش نویسنده عمدتاً متکی بر روایت قصه و تاریخ برای روشن کردن موضوعهای مورد بررسی است. این قصه‌ها و تاریخها همه از فارسی ترجمه شده است و به نظر نویسنده «تنها وسیله یا ابزاری است که یک تحلیل روان‌شناختی و حتی تحقیق درباره جامعه‌شناسی تاریخی و روان‌شناسی اجتماعی در مورد متصوفه در اختیار دارد». هدف او نوشتن کتاب تازه‌ای درباره تصوف نبوده است زیرا که در این باره کتاب فراوان وجود دارد، بلکه گفت و گو از روان‌شناسی متصوفه از ورای داستانهای ایرانی بوده است.

آزاد بروجردی

حافظ) قرار داشت و در شمال آن خیابانی دیده می‌شد که به سبب وجود چند سفارتخانه در آنجا به «بولوار سفارت» شهرت یافت و بعدها خیابان فرانسه (نوفل لوشاتو) نام گرفت.

سفارت ایتالیا پس از تملک باغ و بیرونی بی آنکه دست به ترکیب ساختمان بزند عمارت دیگری در آنجا ساخت که نقشه آن را مارکوف معمار معروف روسی کشیده بود (همان که طرح میدان توپخانه و زندان قصر را داده است) که ترکیبی است از معماری سنتی ایرانی و معماری مدرن اروپایی. این بنا امروزه محل سفارت و اقامتگاه زمستانی سفیر است.

سفارت ایتالیا در سال ۱۳۱۹ ش. یک باغ و عمارت تابستانی در تهران خرید. این باغ که دارای دو عمارت بیرونی و اندرونی است و به باغ فرمانیه هم معروف است در انتهای رستم آباد قرار دارد و ساختمانهای آن دست کم در حدود ۱۲۰ سال پیش ساخته شده است.

بخش فرهنگی سفارت ایتالیا در تهران برای معرفی این دو بنای قدیمی و نفیس یک کتاب موصور بسیار زیبا انتشار داده است که در آن علاوه بر بیان تاریخچه بناها، آثار ذقیمت موجود در آنها مانند کاشیکاری، منبت کاری، تابلو نقاشی و... معرفی شده‌اند. از آنجا که همه کس بخت راهیابی به داخل سفارتخانه و مشاهده این بناهای زیبا و آثار نفیس مکنون در آنها را ندارد، چاپ کتاب حاضر اقدامی بس سودمند و درخور تقدیر است و امید است که سرمشقی خوب برای سفارتخانه‌های قدیمی دیگر باشد که هر یک

مجله شیمی

از انتشارات مرکز نشر دانشگاهی

(سال سوم، شماره سوم، آذر - اسفند ۱۳۶۹)

منتشر شد

■ عنوان برخی از مقاله‌ها:

□ شیمی در چین باستان و قرون وسطی

□ دستوارگی جهان

□ امواج شیمیایی

□ بنزین بدون سرب و ارتباط آن با صنایع شیمیایی

□ زمین شیمی زغال سنگ

□ نقد و معرفی کتابهای تازه و نشریه‌های ادواری